

Motion till riksdagen 2011/12:K204

av **Josefin Brink m.fl. (V)**

Stärkt meddelarfrihet och meddelarskydd för anställda i offentligt finansierad verksamhet

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att återkomma med lagförslag som garanterar alla arbetstagare hos utförare av offentligt finansierad verksamhet meddelarfrihet och meddelarskydd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på föreskrifter om obligatorisk information om meddelarfriheten inklusive efterforskningsförbudet.

2 Meddelarfrihet och meddelarskydd för alla anställda i offentligt finansierade verksamheter

I Sverige har alla offentliganställda en grundlagskyddad rätt att meddela uppgifter med syfte att sprida dessa i tryckta skrifter eller i etermedier. Myndigheter och andra offentliga organ får inte efterforska källan till ett sådant meddelande.

Vid missförhållanden på arbetsplatsen har varje offentligt anställd arbetstagare rätt att offentliggöra uppgifter om detta. Undantaget är endast uppgifter om enskildas ekonomiska och personliga förhållanden, där tystnadsplikt råder.

Denna yttrande- och meddelarfrihet är väsentliga inslag i ett öppet demokratiskt samhälle. Det är medborgarnas garanti för att skattemedel används i

Fel! Okänt namn på

enlighet med lagar och förordningar och att medborgare och anställda behandlas värdigt och korrekt av stat, kommuner och landsting.

På senare år har tusentals anställda i skattefinansierad verksamhet inom t.ex. vård, skola och omsorg bytt arbetsgivare från kommuner, landsting och stat till privata företag. En ofta förbisedd konsekvens av detta är att anställda som går över från offentlig till privat anställning mister sin meddelarfrihet och skyddet mot efterforskning och repressalier. I stället gäller en långtgående tystnads- och lojalitetsplikt gentemot arbetsgivaren. Bristande lojalitet kan utgöra saklig grund för uppsägning. Ur de anställdas synvinkel är det ett stort och växande problem.

I dag är t.ex. mer än en fjärdedel av Kommunals medlemmar privatanställda. Trots att de har samma arbetsuppgifter och trots att verksamheten är helt finansierad av skattemedel saknar de det meddelarskydd som deras offentliganställda kollegor har. Privatiseringarna medför på så sätt ett hårdare klimat på arbetsplatsen, där rädsla för repressalier sätter munkavle på de anställda.

Inskränkningen av meddelarfriheten för de privatanställda i offentligfinansierad verksamhet innebär också ett demokratiskt underskott. Mediernas och allmänhetens möjligheter att få insyn i hur skattepengar används och hur väl sociala rättigheter som utbildning, vård och omsorg tillgodoses urholkas. Det är en utveckling som måste brytas. Medborgarna har rätt att ställa krav på insyn i gemensamt finansierade verksamheter. De anställdas civilkurage och ansvarskänsla för de många gånger livsviktiga arbeten de utför ska inte kvävas av företagsekonomiska hänsyn.

Det förekommer att kommuner och landsting beslutar om ett visst skydd för personalens meddelarfrihet hos privata entreprenörer som villkor för upphandlingen. Det finns också privata vårdföretag som erbjuder ett visst meddelarskydd för sina anställda. Graden av meddelarfrihet och insyn varierar alltså över landet och mellan olika arbetsgivare. Helt olika regelverk kan till och med gälla inom en och samma kommun eller ett och samma landsting.

Det är, ur både arbetsrättslig och medborgerlig synvinkel, ohållbart att personalens möjlighet att utan risk för repressalier berätta om missförhållanden i skattefinansierade välfärdsverksamheter inte garanteras på lika villkor överallt. Det är dessutom oklart vilken juridisk status lokalt tecknade avtal om meddelarfrihet och efterforskningsförbud har.

Vänsterpartiet anser att en enhetlig lagstiftning som säkerställer samma regler för personalens meddelarfrihet och skydd mot efterforskning och repressalier bör införas i alla verksamheter som finansieras med skattemedel, oavsett om driften är offentlig eller privat. Avgränsningen mot vad som får anses som företagshemligheter måste regleras så att det utrymme för godtycke som i dag finns för arbetsgivaren att själv bestämma vad som är en sådan hemlighet täpps igen.

Regeringen bör snarast tillsätta en utredning med uppdrag att återkomma med lagförslag som garanterar alla arbetstagare hos utförare av offentligt finansierad verksamhet meddelarfrihet och meddelarskydd. Utgångspunkten bör vara att skyddet så långt det är möjligt ska vara detsamma som för offentliganställda. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3 Obligatorisk information om meddelarfriheten

Trots att det i dag råder meddelarfrihet i offentliga verksamheter förekommer det att arbetsgivare sätter munkavle på arbetstagare genom att hänvisa till såväl sekretesslagen som lojalitetskrav. Det finns exempel på offentliga arbetsgivare som förbjudit arbetstagare att tala med medierna och som har som rutin att arbetstagare ska rapportera mediekontakter till sin chef. Det finns också offentliga arbetsgivare som inte är medvetna om förbudet mot att eftersöka källor.

Detta är en allvarlig inskränkning av grundläggande demokratiska rättigheter som inte ska få förekomma. Vänsterpartiet anser därför att kraven på offentliga arbetsgivare att informera samtliga anställda om meddelarfriheten ska skärpas. Skyldigheten bör också gälla för privata utförare av skattefinansierad verksamhet så snart en lagstiftning om meddelarfrihet i dessa verksamheter införts.

Regeringen bör återkomma med förslag på föreskrifter om obligatorisk information om meddelarfriheten inklusive efterforskningsförbudet enligt ovan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 20 september 2011

Josefin Brink (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)